

KAPITOLA 7 - ZÁVĚR

Nelze jednoznačně říci, který model soudní správy je tím optimálním. Každopádně vývoj právních úprav ve vyspělých evropských zemích ukazuje na postupné prosazování a zesilování prvků soudcovské samosprávy. Správa soudů, která byla původně doménou moci výkonné, se tak postupně stává odvětvím veřejné správy, která se od běžných oborů veřejné správy značně odlišuje, a to bývá již nyní reflektováno také v konkrétních právních úpravách. Model absolutní autonomie moci soudní projevující se i v uplatňování režimu úplné soudcovské samosprávy zcela nezávislé na moci výkonné, se v současnosti v podstatě v žádné zemi neuplatňuje. Konkrétní řešení v jednotlivých právních řádech se od sebe odlišuje nikoliv zcela zásadně, ale pouze rozsahem, v jakém se státní moc (výkonná moc) vzdala svého výsadního postavení v oblasti soudní správy a přenechala jej tak moci soudní. Veškeré diskuze a i konkrétní řešení v podobě právních úprav soudní správy v jednotlivých zemích by měly mít za cíl zabezpečení nezávislého, nestranného a spravedlivého soudního rozhodování. Soudní správa je tak jakousi servisní činností, která má soudům poskytnout takové zabezpečení, aby se mohli soudy (soudci) věnovat souzení jako takovému a nemuseli řešit záležitosti, které nejsou vlastní soudnímu rozhodování. Postupné opouštění centrálně řízeného systému soudní správy je pak výrazem chápání soudcovské nezávislosti jako jednoho z nejvýznamnějších principů demokratického právního státu, kdy jakémukoliv útoku na tuto soudcovskou nezávislost je třeba zabránit, a to i kdyby takováto hrozba ohrožení zde byla pouze teoreticky.

Samozřejmě se při těchto koncepcích vychází z nebezpečí tlaku moci výkonné na moc soudní. Nicméně nebezpečí nátlaku na nezávislé soudní rozhodování není vyloučeno v žádném modelu soudní správy. Vždy totiž záleží na konkrétních jednotlivcích, kteří budou dané funkce vykonávat, zda takovýto tlak vyvolají a také na osobách, proti nimž směřuje, zda se mu podvolí. Právní úprava se tak může vytvářením určitých záruk a mechanismů snažit pouze takovouto možnost omezit na minimum, ale vyloučit ji zcela není reálně možné. Ani model úplné soudcovské samosprávy by totiž i přes absolutní vyloučení vztahu moci soudní k moci výkonné, nemusel přinést nezávislé rozhodování, naopak by mohl vést ke svévoli

soudců, vůči nimž by moc výkonná (a pokud by byla takováto samospráva upravena na ústavní úrovni, tak ani moc zákonodárná), neměla žádné kontrolní mechanismy pro případ, že moc soudní bude sloužit nikoliv zájmu veřejnému, tedy zájmu na nezávislém, nestranném soudním rozhodování, ale zájmu soudců samotných, který nemusí vždy se zájmem veřejným korespondovat.

Jako do jisté míry ideální východisko se tak jeví kombinace obou základních přístupů, tedy modelů soudcovské samosprávy a modelu státní správy soudů. Tyto koncepty se tak mohou doplňovat a mohou být využívány výhody, které jsou s nimi spojeny a zároveň eliminovány jejich nedostatky. Proto také bývá ve většině vyspělých zemí uplatňována tato varianta, která je většinou založená na svěření části pravomocí do rukou orgánu moci výkonné (typicky ministerstva spravedlnosti, popř. vlády), a části pravomocí pak do rukou orgánu moci soudní na moci výkonné nezávislého.

Proces změn v oblasti soudní správy, který započal v západoevropských zemích již v období po 2. světové válce a zesílil v průběhu 80. a 90. let 20. století, vyústil v potřebu reformy soudní správy také v České republice⁹⁵. Na takovouto nutnost upozornil například i Ústavní soud ČR v nálezu sp.zn. Pl.ÚS 18/2006, kde konstatoval, že současný stav, kdy ústředním orgánem státní správy soudů je ministerstvo spravedlnosti a soudní moc nemá vlastní reprezentativní orgán odpovídající svým postavením ministerstvu spravedlnosti, který by mohl být povolán k převzetí úlohy ministerstva spravedlnosti ve věcech personálních včetně dohledu nad obdobnou úrovní soudcovského sboru, případně i v dalších oblastech výkonu správy soudnictví, dostatečně nevylučuje případné možnosti nepřímého vlivu moci soudní na moc výkonnou, např. prostřednictvím přidělování rozpočtových prostředků a kontrolou jejich využívání⁹⁶. Aktivně v prosazování soudcovské samosprávy působí především Soudcovská unie České republiky, a to především Kolegium předsedů krajských soudů. Soudcovská unie a její zástupci jsou zastáncem co nejširší samosprávy soudců. Hovoří

⁹⁵ Srov. Jírša, J.: Správa soudnictví v České republice představuje dlouhodobě neřešený problém, in: Baumová, V., Hamerský, M.: Kdy přijde zákon, jak zlepšit aplikaci práva v České republice? (soubor příspěvků), Institut Karla Havlíčkova Borovského, Brno 2003.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. Pl.ÚS 18/2006.

o tzv. emancipaci soudní moci.⁹⁷ Soudní moc je podle názorů zastánců soudcovské samosprávy současným pojetím zatlačena do pozadí, a je nejslabší ze tří státních mocí ve státě, neboť je v podstatě řízena moci výkonnou, a to ministerstvem spravedlnosti. Zastánci této emancipace proto prosazují vytvoření Nejvyšší soudcovské rady jako vrcholného orgánu soudní moci, která by převzala kompetence od ministerstva spravedlnosti. Šlo by o orgán, jehož většinu by tvořili soudci, kteří by se do této funkce dostali na základě voleb.⁹⁸

Poslední slovo má však samozřejmě zákonodárce a bude záležet na něm, jakým způsobem se k myšlence soudcovské samosprávy postaví a zda tedy dojde k vytvoření vrcholného orgánu soudního typu. Z tohoto pohledu je pak zajímavá také otázka, zda vznik takovéto instituce zakotvit v předpisech ústavního pořádku. Ústava se otázkami soudní správy sama o sobě nezabývá, jen zakotvuje některé základní principy, na kterých stojí soudnictví a které tak charakter soudní správy výrazně ovlivňují. Proto se nejeví jako nezbytné tento orgán zařadit přímo do Ústavy.⁹⁹ Na druhé straně by zařazení takového orgánu mezi orgány ústavní přineslo výhodu zaručení jisté stability, že systém soudní správy nebude moci mít jednoduchým způsobem měněn, ale odstranění nejvyššího orgánu soudcovského typu by vyžadovalo kvalifikovanou (ústavní většinu), což by znamenalo jistou záruku stability úpravy soudní správy.

Kromě Soudcovské unie ČR a Kolegia předsedů krajských soudů se otázkami reformy soudnictví, a tedy i soudní správy zabývá také Ministerstvo spravedlnosti ČR, které některé své teze vyjádřilo v dokumentech: „Hlavní koncepční materiály justiční reformy“ a „Reforma

⁹⁷ Srov. Sváček, J. : Emancipace soudní moci, Soudce, ročník 2005, číslo 1, str. 5-8

⁹⁸ Srov. Sváček, J. : Navrhujeme nový model soudní správy, Soudce, ročník 2006, číslo 9, str. 2-6 ,

Srov. Putna, M. , Černý, P. : Nový model správy justice, Soudce, ročník 2008, číslo 7-8, str. 6-12.

⁹⁹ Srov. Sváček, J. : Emancipace soudní moci , Soudce, ročník 2006, číslo 1, str. 10-13

justice“¹⁰⁰. V těchto dokumentech také počítá s vytvořením Nejvyšší soudcovské rady (kde by vedle soudců, kteří by měli většinu, zasedali i osoby jmenované ministerstvem spravedlnosti). Jde však o návrhy dost obecné, jejichž konkretizace je teprve záležitostí budoucnosti. Ostatně všechny dokumenty předkládané ať ze stran ministerstva, tak soudců jsou zatím pouhými prvními návrhy, do jejichž realizace prostřednictvím jejich schválení ve formě obecně závazného právního předpisu je ještě hodně daleko. Novela ZSS a ZŘVS provedená zákonem č. 314/2008 Sb, přinesla pouze dílčí změny, které byly především reakcí na judikaturu Ústavního soudu ve věcech předsedů a místopředsedů Nejvyššího soudu, než nějakým komplexnějším řešením. Spíše než by byla prvním krokem k vytvoření soudcovské samosprávy, tak ještě oslabila postavení soudní moci, a to především zavedením nesoudcovského prvku v kárných senátech a vytvořením jednoinstančního kárného řízení.

Reforma soudní správy v České republice je tak procesem stále se teprve rozbíhajícím, jehož konečný výsledek je zatím jen obtížně předvídatelný.

¹⁰⁰ [http:// www.justice.cz/ms](http://www.justice.cz/ms)